

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

BRNO 1981

Lokalita leží na severním konci obce /parc. č. 67/, ve spodní části mírného jižního svahu oblékaného dvěma potůčky, na vrstevnici 380 /státní mapa SMO-5, Gottwaldov 2-1/. Podloží je tvořeno jílovitým cluviem břidlic.

Sondami A, B a C byla prozkoumána plocha ca 34 m² /možnost výzkumu na větší ploše byla v těchto místech omezena/. V hl. 35-55 cm byla zjištěna homogenní kulturní vrstva o mocnosti max. 20 cm, z níž pocházejí nálezy střepevého materiálu, železných předmětů, mazanice a uhlíků. Kulturní vrstva překrývala kamennou destrukci, tvořenou jednak šedožlutými pískovcovými kameny místního původu /max. velikost 15 x 20 cm/, jednak drobnějšími pískovcovými kameny červenohnědými. V některých místech byla vrstva kamenů tak kompaktní, že působila dojem vyštětované podlahy objektu. Kamenná destrukce /max. 10 cm silná / pokrývala ve více nebo méně souvislé vrstvě dna všech sond, takže tvar ani rozměry objektu nebylo možné zjistit.

Nalezený střepevý materiál patří běžným tvarům středověké užitkové keramiky, několik tuhových zlomků pochází ze silnostěnné zásobnice s kyjovitě zesíleným okrajem. Většina okrajových střepeň je šikmých nebo ve tvaru okruží /několik zdobeno na vnější ploše okruží vlnicí/, pouze 1 okraj je ovalený. Nejčastější výzdobu tvořila rytá nebo žlábkovaná šroubovice, méně často radélková výzdoba, výjimečně rytá vlnice mezi dvěma vodorovnými liniemi. Na jednom z den byla zjištěna plastická značka - kříž uvnitř kruhu. Výdutě nádob nesly často stopy nálepkové techniky. Z dalších nálezů je možno jmenovat část hliněného kahánku a zlomky pokliček zvonovitého tvaru, z nekeramického materiálu část plochého pískovcového brousku a železné předměty /hřeby různých tvarů, nožky ?/. Z kulturní vrstvy pochází rovněž menší množství hnědočerveně vypálené mazanice a rozptýlené uhlíky.

Nebyly zjištěny žádné zbytky otopného zařízení, ani stopy po kulových jamkách nebo jámovitých zahloubeních.

Nalezený keramický materiál lze datovat do časového rozmezí od 2. pol. 13. st. do počátku století 15. Zjišťovací výzkum tedy prokázal, že v tomto období existovala v těchto místech stavba /příp. komplex staveb/, pravděpodobně se srubovou konstrukcí na kamenné podezdívce. Charakter destrukce a nalezených předmětů nesvědčí o násilném způsobu zániku stavby.

Časové zařazení lokality, získané na základě archeologického materiálu, spadá do období, kdy se o existenci vesnice na katastru dnešního Chrastěšova zmiňují písemné prameny - poprvé roku 1261, kdy je Chrastěšov uváděn jako součást panství kláštera Šmilheimu ve Vizovicích; r. 1455 byla už ves pustá /Hosák 1938/.

Lze tedy předpokládat, že zjišťovací sondy zachytily část této zaniklé středověké osady, známě dosud jen z písemných pramenů.

Literatura:

L. Hosák, Historický místopis země moravskoslezské, IV, 1938, Hradištský kraj, 456, 460.

Feststellungsgrabung in Vizovice - Chrastěšov /Bez. Gottwaldov/. Bei der Sondagegrabung im Kataster der Gemeinde Chrastěšov /Bez. Gottwaldov/ auf Parzelle Nr. 67 in der Flur "Dolní Zadní", hat man Überreste eines mittelalterlichen Objektes - Kulturschicht mit Funden von Scherbenmaterial, eisernen Gegenständen, Holzkohlestückchen, Lehmewurf und Teile eines Schleifsteines aus Sandstein festgestellt, die eine Steindestruktion überdeckte, aus gelbgrauen und rotbraunen Sandsteinen gebildet. Das gefundene Scherbenmaterial stammt aus der 2. Hälfte des 13. bis Anfang des 15. Jahrhunderts. Man kann voraussetzen, dass an diesen Stellen eine Niederlassung stand, die in schriftlichen Quellen erstmals im Jahre 1261 erwähnt, und zum Jahre 1455 als Wüstung angeführt wird.

SOUČASNÝ STAV VÝZKUMU HRADU BRUMOVA

/okr. Gottwaldov/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov

V roce 1979 proběhla třetí etapa systematického historicko - archeologického výzkumu brumovského hradu.

Hrad Brumov byl zbudován na temeni středně vysoké ostrožny /kat. úz. Brumov - Bylnice, okr. Gottwaldov, parc. č. 1594/, která je na severní straně oddělena úzkou šíjí od okolního pohoří - Hložecké skupiny Bílých Karpat.

Celková plocha temene ostrožny, kterou lze rozdělit na "horní hrad" /hrad II/ a "dolní hrad" /hrad I/, má délku přibližně 170 m a její šířka kolísá mezi 35 až 50 m. Další osou je plocha hradního areálu orientována ve směru S - J.

Výzkum byl zahájen roku 1977 Oblastním muzeem v Gottwaldově / roku 1976 byly ve spolupráci s KSSPPOP Brno zahájeny přípravné práce/. Během první výzkumné sezóny jsme prozkoumali část přízemí a suterénního traktu vnitřní obvodové zástavby v jihozápadním sektoru hradu II¹.

V roce 1978 průzkum navázal východním a severním směrem na již zkoumanou část hradu a zároveň byla položena zjišťovací sonda /a/78/ v severovýchodním sektoru hradu II, která odhalila základy stavby, jejíž účel a funkci nelze zatím jednoznačně určit.

Během třetí výzkumné etapy byla částečně prozkoumána velká půlkruhovitá bašta na jihovýchodním okraji areálu hradu II, suterénní objekt I/II; dále se pokračovalo v průzkumu suterénního traktu v západní části areálu hradu II a v části vnitřní obvodové zástavby, ležící mezi velkou baštou /obj. XII/II/ a palácovým /?/ traktem. Sondami byla zkoumána plocha obou předpokládaných nádvoří /hrad I a II/.

Při průzkumu jihozápadní věže /obj. XII/II/ byly zjištěny dvě stavební fáze, z nichž starší lze zařadit do období pravděpodobné výstavby nové fortifikace hradu /1. pol. 16. stol./. Potvrdil to také získaný archeologický materiál. Při odkrytu obvodové zástavby hradu II západně od půlkruhové bašty a souběžně také obj. I/II jsme v hloubce přes 4 m narazili na vrstvy s keramikou z konce 14. - 15. stol. V téže hloubce byl odkryt portálek s ostěním z opracovaných pískovcových bloků /zaklenutí se nedochovalo/, kterým se procházelo z prostoru věže /obj. XII/II/ do nově odkryté prostory - obj. XI/II, a který je analogický s portálkem ve východní stěně obj. IV/II /objeven při výzkumu v roce 1978/. V hloubce přes 5 m byly odkryty vrstvy s keramikou, kterou lze datovat do 1. pol. 13. stol. /některé fragmenty dokonce na rozhraní 12. a 13. stol. /.

Keramikou podobného charakteru obsahovaly vrstvy v sondě /E/79, položené v západní části suterénního traktu areálu hradu II v hloubce přes 6 m.

V sondách na ploše předpokládaného nádvoří hradu II /sondy i/79 - 1,2 / byla zjištěna následující stratigrafická situace: pod destruktivní vrstvou hradu je vrstva, obsahující keramikou 14. - 15. stol., pak následuje vrstva čistého jílu a pod ní jsou vrstvy s keramikou 13. století. V těchto vrstvách byly také zachyceny zbytky kamenné destrukce /výzkum zde nebyl dokončen/.

Při průzkumu tzv. "dolního hradu" jsme odkryli půlkruhovou baštu, která, jak se ukázalo pozdějším průzkumem, chránila vstup do areálu původního hradu. Tato věž byla postavena na mohutném zděném základu, který odkryla až sonda c/79, vedená po celé délce plochy předpokládaného nádvoří hradu I. Na téže základu byl zbudován také kulatý kamenný pilíř mostní konstrukce /?/.

Pokračování kamenného zdiva základu zachytila také sonda ch/79, položená v jihozápadním sektoru hradu I k destrukci velkého pilíře na západní straně obvodu hradu I. V této sondě jsme také odkryli zbytky obytného /?/ objektu s otopným zařízením, který patří do mladší fáze osídlení hradu /16. - poč. 17. stol./.

Sonda g/79 odkryla nároží kamenného pilíře na východní straně hradního areálu a zachytila také průběh hradby o šířce 4 m /hrad I/.

Sonda d/79 odkryla nároží základu dalšího pilíře, který byl zbudován na západní straně hradu II a byl součástí opěrného systému palácového traktu.

Z archeologického materiálu tvoří převážnou část keramiky, hlavně z mladšího období /16. - 17. stol/. Zajímavé byly nálezy keramiky, která byla importována z falcé oblasti. Z železných předmětů byly nalezeny části postroje, kování, apod. Činné byly také nálezy skleněných výrobků.

Závěrem lze konstatovat, že výzkum v roce 1979 přinesl kromě nových poznatků o celkové architektuře hradu řadu dalších závažných zjištění ohledně stáří původního osídlení hradní ostrožny. V sondě c/79 v objektu X/II suterénního traktu hradu II byly ve vrstvě nad podložím v hloubce přes 7 m nalezeny zlomky keltské /?/ keramiky, která spolu s nálezem keltských mincí² může svědčit o existenci osídlení v lokalitě v protohistorickém období.

V dosavadní literatuře byl vznik brumovského hradu kladen do období vlády Přemysla Otakara II a spojován s kolonizační činností na východní Moravě³. I když se doposud nepodařilo prokázat spojitost některé z odkrytých staveb s nálezy z 1. pol. 13. stol. - sporná je situace v sondách a/78 a i/79 /hrad II/, kde bude výzkum ještě pokračovat - lze s největší pravděpodobností usuzovat na existenci osídlení ostrožny již v 1. pol. 13. století.

Poznámky:

- 1 J. Kohoutek, Předběžná zpráva o výzkumu hradu Brumova, *Archeologia Historica* 4, 1979, 141-147.
- 2 Podle AÚ ČSAV Brno, č.j. 898/47.
- 3 L. Hosák, *Naše Valašsko VIII, 1943*; K. Svoboda, *Naše Valašsko XI, 1948*.

Der gegenwärtige Stand der Erforschung der Burg Brumov /Bez. Gottwaldov/ Im Jahre 1979 verlief die dritte Etappe der systematischen historisch-archäologischen Grabung der Burg in Brumov.

Untersucht hat man den südöstlichen Teil der inneren Umfassungsmauer mit halbkreisförmiger Bauteil und zwar durch eine Flächenabdeckung und eine Sondage dann den Sutteraintrakt des Areales der ursprünglichen Burg /Burg II/. Sonden wurden auch im Raume des vorausgesetzten Burghofes und auf der Vorburg gelegt.

Wir deckten den ursprünglichen Eintritt in die Burg ab, der durch eine halbkreisförmige Bastei geschützt war, in Richtung eines Angriffes auf einer mächtigen gemauerten Basis errichtet. Wir erfassten auch den Verlauf des östlichen Walles der Vorburg / Burg I / und den Pfeiler vermutlich einer Brückenkonstruktion. Durch die Sondage beglaubigten wir das System der Stütz Pfeiler der eigentlichen Burg und Vorburg.

Bei der Grabung des sutererranen Traktes und in den Sonden auf dem Burghof II stossen wir in einer Tiefe von rund 6 m auf Schichten mit Keramik aus der 1. Hälfte des 13. Jahrhunderts und in einem Falle stellten wir in einer Schicht oberhalb des Liegenden auch latènezeitliche Keramik /?/ fest.

In dem gefundenen archäologischen Material überwiegt Keramik /besonders dann aus dem jüngeren Zeitabschnitt der Burgexistenz - 16. - 17. Jahrhundert/, ferner dann eiserne Gegenstände, Fragmente von Glasprodukten und sehr wenig architektonische Bruchstücke.

Die dritte Grabungssaison brachte eine Reihe neuer Erkenntnisse, einerseits die alleinige Architektur der Burg und andererseits die Lösung der Fragen der älteren Besiedlung der Lokalität, respektive die Entstehung der alleinigen Burg betreffend.

NÁLEZ FRAGMENTU RENESANČNÍHO PORTÁLU V GOTTWALDOVĚ

/okr. Gottwaldov/

Jiří Kohoutek, Oblastní muzeum jihovýchodní Moravy Gottwaldov

V srpnu 1979 proběhl menší záchranný výzkum v Gottwaldově - Zlíně na ploše staveniště nové telegrafní ústředny. Lokalita se nachází na parcele č. 306/1 severozápadním směrem od náměstí Míru.

Při průzkumu destrukce suterenního traktu domu čp. 163 byly objeveny tři architektonické články, druhotně použité ve zdvu sklepa.

Nejzajímavější je nález pískovcového fragmentu ostění z portálu, který je charakterizovaný profilem oblouhu a ploché lišty. Tyto znaky jsou typické pro přechod z pozdněgotického období do renesance.

V 1. pol. 16. stol. probíhá přestavba malenovckého hradu za Tetouru z Tetova, kteří jsou také majiteli zlínského panství. Je tedy nanejvýš pravděpodobné, že se podíleli také na výstavbě samotného Zlína, a proto můžeme nalezený fragment datovat do 1. pol. 16. století.

Fund des Fragmentes eines Renaissanceportales in Gottwaldov /Bez. Gottwaldov/. Bei der Rettungsgrabung in Gottwaldov /- Zlín auf Parzelle Nr. 360/1 im Stadtzentrum, fand man ein Sandsteinbruchstück eines Portalgewandes aus der 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts. Der Fund hängt vermutlich mit der Bautätigkeit der Herren von Tetov in der 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts zusammen, als in einem ähnlichen Stil die nahe Burg Malenovice umgebaut wurde.

STŘEDOVĚKÉ NÁLEZY Z UHERSKÉHO BRODU

/okr. Uherské Hradiště/

Jiří Pavelčík, AÚ ČSAV Brno

Počátkem roku 1979 byla hloubena základová jáma pro nový dům kultury v Uherském Brodě. Stavba zaujala celou severovýchodní frontu "Ilorního" náměstí, tj. prostor mezi výpadovou silnicí k Prakšické /severní/ bráně a dále na Prakšice - Velký Ořechov - Gottwaldov - Zlín a arcálem dominikánského kláštera. Na celém staveništi se nám podařilo zachytit a částečně prozkoumat 14 objektů z období 13. - konce 18. století. Závažným příspěvkem k poznání architektonického vývoje města byl nález dvou zemnic, které přesahovaly dnešní stavební linii a z velké části zasahovaly pod dlažbu chodníku. Tato okolnost způsobila, že oba objekty nemohou být do ukončení stavby prozkoumány, neboť na chodníku je položena jeřábová dráha. Jejich umístění ve střední části dvou ze šesti dnešních parcel severovýchodní fronty náměstí spolu s jejich datováním do 13. stol. /u zbylých čtyř parcel můžeme jejich existenci předpokládat vzhledem k tomu, že zde nešel výkop až na linii zástavby/ ukazuje, že se jedná o původní parcely a dispoziční zástavby z doby, kdy město bylo budováno jako hrazené podle jednotné urbanistické koncepce. Analogické členění se zemnicemi, které předcházejí románskou zděnou zástavbu, známe z Mostu¹, Prahy², Tábora³ a Olomouce⁴.

Mimořádně závažný nález poskytla i odpadní jáma z konce 18. století, která vznikla po rozsáhlém

PŘEHLED VÝZKUMŮ 1979

- Vydává: Archeologický ústav ČSAV v Brně, sady Osvobození 17/19
Odpovědný redaktor: akademik Josef Poulík
Redaktoři: Dr. A. Medunová, Dr. J. Meduna, Dr. J. Říhovský
Překlady: Dr. R. Tichý, E. Tichá
Kresby: doc. Dr. B. Klíma, A. Malinková, A. Šik
Na titulním listě: závěsný zámek ze středověkého hrádku Kepkova
Tisk: Moravské tiskařské závody, n.p. Olomouc, závod Gottwaldov,
provoz 34 - Kyjov
Evidenční číslo: ÚVTEI - 73332
Vydáno jako rukopis: 450 kusů - neprodejné